

Kultura:

septembar 2017. / broj 03

Jači od tate, čarobniji od Deda Mraza

Jean The Clown. Na engleskom jeziku njegovo ime se savršeno rimuje s pozivom, Ali njegovo pravo poreklo je francusko, a zemlja Italija. Ime je Žan Menigo, poznatiji kao Dete. Uzastopni povratci u Novi Sad znače da mu se ovde sviđa da nastupa, iako ima biografiju impresivniju od svetskog statusa naše kulturne zajednice. Ponovo je tu da vodi radionicu (novih) cirkuskih vještina, kao i da nastupa na Festivalu uličnih svirača, jednoj od publici omiljenih gradskih manifestacija. U razgovoru sa Žanom pomogao je, da se ne izgubi u prevodu, Aleksandar Carić, urednik inostranog programa.

– I kad nisam u Novom Sadu, cele godine na svojim radionicama koristim muziku s Balkana. Dolazak u Novi Sad je kontakt s tom celom kulturom, koja je za mene veliki rezervoar vrednosti koje koristim – počinje razgovor Žan Menigo.

Kako ste dobili nadimak Dete? Da li je teško nositi taj nadimak ceo život? Za Vaš poziv klovna ta energija deteta je dragocena!

– Taj nadimak dobio sam još u zabavištu, od drugara. Malo promenjeno, moje prezime znači dete. A kad ti daju nadimak, onda to ostane za celi život. Za mene, to ime je prilika koju interpretiram na sceni. Postoji čovek s kojim sad razgovarate, a postoji i onaj na sceni.

Kada su čuli koga intervjuišem, moja deca su me pitala da li se plašim razgovora s klovnom!

– To je zato što klovni dolazi iz cirkusa, a cirkuski klovni je u svakom smislu preteran lik koji se često obraća direktno publici, prilazi blizu i predstavlja nešto što je blisko i ljudskom i zverskom. Deca se istovremeno i boje toga, ali ih i privlači. Klovni spaja odraslu osobu koja u sebi ima dete, a dete u sebi ima životinjske nagone. Ako je klovni dobar, onda je sve dobro.

Tu dolazimo do kontrasta. Jedan od čuvenih je da klovnovi imaju i srećno i tužno lice. To je takođe stvar koju moraju da pomire u sebi i pred publikom.

– Klovnovi su mnogo više od tog kontrasta. Oni imaju sve emocije koje su mnogo više od tog kontrasta. To je opšte mesto iz tradicije klaunerije. Istorijski, svi veliki klovnovi,

oni koji su najviše zasmijavali publiku, imali su veoma težak život. Najčešće je taj momenat nastupa, te kratke minute, predstavljao sublimaciju svih egzistencijalnih teškoća u njihovom životu. Biti klovn znači apsolutno prihvatiti samoću i to pred hiljadama gledalaca. To je paradoks. Ti radiš stvari koje su beskorisne, a publika hoće još i još toga. Te beskorisne stvari koje klovn radi mogu se porediti sa stanjem kod novorođenčadi, kada rade stvari koje im ne polaze za rukom. Taj naš nastup je nastup novorođenčeta koje pokušava da uradi nešto što se hrani željom koju niko ne može da ispuni, da kaže da li je to dobro ili loše. Kad

publika kaže da je glup, za klovn je to životna poruka. Klovn je misteriozna figura koju niko ne poznaje. Figura između malog čoveka i groteskne životinje. I u dobru i u zlu.

Nastupate i solo i u trupama, radite kao pedagog, kao autor, na klasičnim scenama i na ulici... Da li postoji nešto iz tog iskustva što Vam je najbliže?

– To je sve deo mog istraživanja šta je sve klovn. U poslednje vreme najviše radim na muzici, kao pevač. Voleo bih da tako i završim karijeru. Klovn je u uličnom pozorištu ono što stvara jedinstvene emocije s publikom. Meni to dozvoljava da vidim gde je čovečanstvo. Na koji smo stupanj stigli. Da li je publika živa ili samo ima ideju da živi. I koliko je ta publika manipulirana i koliko robuje konvencijama današnjeg društva.

Cirkus je danas prerastao u novi cirkus. Kako vidite taj odnos, pogotovo onaj razvijen u Francuskoj?

– Radio sam dva puta u tradicionalnom cirkusu i to je bilo užasno iskustvo. A radio sam i s trupama koje rade novi cirkus, to je bilo veoma interesantno. Naravno, pre svega, u Francuskoj koja je lansirala novi cirkus. Postoji celo istraživanje koje ide u korene starog cirkusa, a radi nove oblike, otvoreno, stavljajući u odnos buržoasko odnose u pozorištu. Otvara se pozorišna zavesa za fantastične creature. Stari cirkus je bio stomak koji je bio zatvoren. Sad se to otvorilo. Kolonijalizam, militarizam, rat – sve je to bio stari cirkus. Klovnovi su imali najveći uspeh između dva svetska rata, jer je trebalo da se smejemo carstvima koja su nestajala. Klovn je uvek jako blizu vlasti da bi zasmeyavao narod onim što vlast radi. Klovn je jedina figura koja predstavlja čoveka u toj situaciji, vraćajući se životinjskom, kao dete koje se vraća životinjskom. Zato deca ne vole klovne, jer je on jači od tate, čarobniji od Deda Mraza i svih proroka.

Klovnovi u svom izrazu, scenskom jeziku, neguju tradiciju koja se proteže od komedije del arte, a Žan je to povezao i sa hiphopom!?

– Ja sam počeo improvizujući, euforijom gestova. Morao sam da izmislim novog klovna u toj gestikulaciji, u smislu novih pokreta. Hiphop ima taj rad nogu koji klovn koristi, način na koji hoda. Mnoge figure koje koristi hiphop koriste i deca, odnosno klovnovi. Saviju glavu prema karlici, a karlicu poviju prema zemlji. To je ta veza. Tu ima mnogo veza. Hiphop je neverbalni ples, a klovn je, takođe, neverbalni jezik gestikulacije. Da nije toga, ne bi postojao ni kabare.

Jožef Nađ je, kao i Vi, radio u Orleanu. Postoji li tu neka veza?

– Imam brata blizanca koji je 30 godina radio u Orleanu i bio organizator za produkcije Jožefa Nađa. Nađ zna da sam ja često u Novom Sadu i da radim tu. Zvao me je i u svoj centar u Orleanu da predajem umetnost klovna. Izašao je u novinama, jednom davno, na istim stranama, tekst o njemu i tekst o meni, pa mi je rekao da sad ne mora da podnosi samo mog brata već i mene. (smeh)

Jožef Nađ je deo svog izraza upravo razvio na umetnosti klovna?

– Ne zaista klovn, nego je ugradio u svoje predstave izvesnu komiku koja dolazi iz tog polja.

Vi ste radili i u baletu, operi, na filmu, televiziji... Kako ste tu razvijali vlastitu veštinu i iskustvo?

– U srži sam uvek klovn, ali u tim produkcijama sam radio uvek ono što su tražili. Na početku, pre klovna, ja sam glumac.

Možda za kraj da nam kažete nešto o toj želji i potrebi da pevate, spremate li neko izdanje na tom planu?

– Jako volim da pevam pesme francuskih kantautora kao što je npr. Žak Brel, koji je iz Belgije, ali ok, računa se da je karijeru napravio u Francuskoj. Svida mi se ideja da snimim album, ali tek za koju godinu. Sada mi je najveći zadatak sin koji je tu sa mnom u Novom Sadu i najveći rad mi je da se posvetim njemu. Sva teorija klovna posvećena je tom ispitu, jer on sad ima deset meseci.

Igor Burić

autori fotografija: Festival Uličnih Svirača,
Nenad Mirković